

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnništvo:

Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . K 4'—
pololetna . . „ 2'—
četrtnoletna . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Stev. 11.

V Ljubljani, dne 14. februarja 1913.

Leto VIII.

123

Vevško delavstvo je pričelo stavkati dne 11. oktobra, in danes, ko to pišemo, dne 11. svečana 1913, stavka že 123 dni. V strup bi morali svoje pero pomakati, če bi hoteli pisati tako, kakor nam to velela naše ogorčeno delavsko srce! Vevška stavka je škandal, je lumparija, je zločin krutega kapitalizma, ki mu ga enakega ne dobite v dolgi kravi povesti med reveži, delavci in med bogataši, njih izkoriščevalci!

Grdo, kruto so ravnali vsi narodi, ki so imeli sužnje, z njimi, Pretepali so jih, mučili, a dajali so jim jesti in skrbeli, da so bili dobro prehranjeni, ne iz ljubezni do njih, marveč iz lastnih sebičnih namenov.

Nam stavka sama kot taka ni ugaljala. Po neupravičljivi krivdi nekaterih se je nekdanja cvetoča strokovna organizacija delavstva v Vevčah omajala, tista strokovna organizacija, ki je v vsakem oziru lepo izvajala svoje dolžnosti in naloge. Dušo delavstvu pod farnima zvonovoma Device Marije v Polju in pri Sv. Lenartu smo poznali, vedli smo, da raste moč tovarne, znali, da tako, kakor je šlo v tvornici, ne more naprej. Gnjev, ki se je zbiral v zatirani duši uboge slovenske pare na vzhodnem delu ljubljanske ravani, smo poznali in vse storili, da bi požar, ki je grozil in ki je moral izbruhniti, ustavili, ker delavstvo, to dobro, mehko, a odločno ljudstvo, ni razpolagalo z bojnimi zakladom. Naši hudi, moderni časi socialnih bojev so pa že taki, da tudi v delavskih bojih gleda brezčutni kapitalist na to, če je delavstvo v denarno močni in mogočni strokovni organizaciji združeno.

Ni bilo. In zato je jud pričel judovsko postopati z ubogo slovensko paro. 11. oktobra 1912, pred 123. dnevi, je prekrepala strast. Tvornica hoče vreči nekaj delavcev brez pravega razloga na cesto. Ne, tega ne dopustimo, tega ne trpimo, rajši umrjemo. Stavkajmo za svojo staro pravdo, da nas ne bodo kar tebi nič meni nič metali na cesto brez dela in jela.

Delavstvo, to ubogo, dobro ljudstvo je pričelo stavkati in stavka zdaj že 123 dni, nad štiri mesece! Stavka vztrajno, možato, odločno. Ni bilo izdajice, stavkokaza med njimi, dokler niso seveda pod zaščito pravice in postave pometali iz tvorniških stanovanj ljubljanski modri postreščki ubogim delavskim rodbinam njih čepove na cesto. Nekaj revežev je šlo zato kazit stavko svojim sodelavcem. Ni bilo to prav in ni bilo. Stavko kaziti s svojim sodelovanjem ni kaznivo po pisani postavi, a delav-

ska duša sodi o stavkokazih drugače, kakor to sodi postava, ki je delavci niso delali, marveč ki so jo delali tisti, ki delavstvo zatirajo in izrabljajo. A bodimo tudi nasproti stavkokazom pravični. Nad tri mesece ni bilo v vevški papirnici nobenega stavkokaza in naj bi ne bili tistim ubogim revežem pometali njih čepove iz stanovanj, bi ga še tudi danes ne bilo. To beležimo kot izkušnjo v sedanjem nad štirimesečnim bojem krutega juda, ki vihti svoj bič v izpremenjeni obliki nad dobrim vevškim slovenskim delavskim sužnjem.

Občudovanja je vredno vevško delavstvo. Ni imelo strokovnih določenih podpor, kakršne so zagotovljene po cellem svetu strokovno združenemu delavstvu. Navezano je bilo in je še na uboge podpore, ki dohajajo. A tudi za podpore je bil čas ob tej stavki skrajno neugoden. Stavkujoče delavstvo so z redkimi izjemami podpirali in je še podpirajo naši ljudje, ki pa plačujejo veliko strankinega davka raznim našim organizacijam in ki dobrodelno veliko delujejo. Kdo največ podpira reveže. Ne li naši ljudje? Zelo upravičeni boj vevškega delavstva je z znatnimi podporami podpiral kranjski deželni odbor in preprečil najhujšo lakoto, a stradanja in bede je v tej veliki vevški delavski vojski še vedno veliko . . .

A pribiti nam je še neko dejstvo, ki je morebiti edino le pri nas mogoče, mogoče pa zato, ker je S. L. S. prava, demokratična stranka. Najvišje mesto, ki je more stranka komu poveriti po lastni določitvi, je pač mesto deželnega odbornika. Naša večina kranjskega deželnega zbora, pa ne samo stavkujoče delavstvo podpira z denarjem, marveč kot pravi demokratje govore deželni odborniki na shodih stavkujočega delavstva.

Shodov je bilo v Vevčah v teh 123. dneh boja veliko, a tako sijajnega ne, kakor dne 8. t. m., ko so na njem govorili deželni odborniki dr. Evgen Lampe, dr. V. Pegan in načelnik J. S. Z. dr. Zajec. S tem shodom je deželni odbor dokazal, da drži najodločnejše z delavstvom, ki zdaj že nad štiri mesece stavka.

Deželni odbor vojvodine Kranjske je pa gotovo z ozirom na grdo postopanje vevške popirnice proti stavkujočemu delavstvu sklenil:

Ker se je konstatiralo, da so na okrajnih in občinskih cestah od strani popirnice v Vevčah protizakonito postavljene razni objekti (brzojavni drogovi, opozoritvene table, elektrovod, most), je deželni odbor sklenil: Popirnici v Vevčah se naroči, da tekem 8 dni odstrani, kar je protizakonito po-

stavila, sicer bo dal deželni odbor vse omenjene objekte odstraniti na njene stroške. — Ko se to izvede, je vsak obrat v vevški popirnici onemogočen in tvornici nič ne pomaga, četudi napolni z lažnjivimi pretvezami s ptujimi delavci tvornici.

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

J. S. Z. ZA DELAVSTVO.

V zmislu svojih pravil, ki navajajo kot sredstvo za zboljšanje gospodarskih razmer svojih članov tudi peticije na urade in zakonodavne zbore (§ 3) je J. S. Z. poslala na deželni odbor sledečo vlogo:

Visoki
deželni odbor
v Ljubljani.

Občinski svet deželnega stolnega mesta Ljubljane je sklenil postaviti, po katerih naj bi bilo dovoljeno pobirati takozvane kanalske pristojbine. Po tej postavi naj bi smela pobirati občina od poslopij, ki so zvezana z mestno kanalizacijo, od vsakega kvadratnega fne tra zazidane ploskve po 10 vinarjev. Ako obstoji poslopje iz več nadstropij, se pomnoži pristojbina za število nadstropij. V seji, v kateri se je omenjeni načrt postavbe sklepal, so zastopniki S. L. S. hoteli varovati interese delavstva in malih obrtnikov stavili izpreminjevalne predloge, katere je pa večina po vrsti vse odklonila. Ti izpreminjevalni predlogi so bili sledeči:

1. Uvede naj se dvojna pristojbina. 10 vinarjev od kvadratnega metra naj se določi za osrednje mesto, za predmestja pa, kjer je davčna sila prebivalstva bolj majhna, naj se določi petvinarska pristojbina.

2. Oproščeni naj bi bili od pristojbine humanitarni in dobrodelni zavodi ter eno- in dvodružinski delavski domovi.

3. Ustanoviti je zakonito poseben fond, v katerega naj se stekajo te doklade. Ta denar naj se porablja izključno le za zgradbo novih ter za vrdrževanje obstoječih kanalov.

Podpisana J. S. Z. se obrača tedaj kot poklicana varuhinja delavskih interesov na veleslavni deželni odbor s prošnjo, da po možnosti vpošteva predloge manjšine, v kolikor se le ti tičejo delavskih interesov. Saj vendar ni treba na široko utemeljevati, kako kruto bi bilo delavstvo prizadeto, ako bi se njegovi domovi obremenili s kanalskimi pristojbinami v isti izmeri, kakor na kapitalistični podlagi zgrajene palače ter druga javna poslopja.

Ljubljana, dne 5. februarja 1913.

NAŠA PRAVILA.

V drugem odstavku § 6. naših pravil je jako neprijetna tiskovna pomota, ki bi jo sicer lahko vsak spoznal, kdor pazljivo prečita dotični odstavek, ki pa kljub temu dela sitnosti posameznim skupinam in plačilnicam. Zato je načelstvo J. S. Z. v seji dne 22. I. 1913 sklenilo, da naj se v »Naši Moči« in pri vseh plačilnicah in skupinah opozori na to, da se mora drugi odstavek § 6. zvezinih pravil glasiti pravilno tako-le:

»Kdor je dalje nego osem tednov v vojaški službi, je prost prispevkov; dokler je v vojaški službi nima pravice do društvene podpore.«

Najboljše bo, če vsak član v članski knjižici imenovano točko popravi. Kar pred ima naj dodane en n. Pri še neoddanih knjižicah naj store isto skupine in plačilnice.

× × ×

Iz Idrije. Klerikalci se za šole nič ne zmenijo, tako nekako smo brali v glasilu naših rdečih sodrugov, v »Zarji.« Naj povemo, kako se za izobrazbo in šolo stori tam, kjer imajo komando socialni demokrati. Znano je, da so na Francoskem že pred leti klerikalce izrinili iz šol in liberalci v zvezi s socialnimi demokrati prevzeli razširjenje omike in prosvete, kakšen uspeh pa je? Ne bomo tu navedli, kaj pišejo klerikalni listi, ampak pogledajmo le, kako sodbo izrečejo pristni liberalci o stanju novejšje kulture svojega ljudstva. »Rappel« je strogo republikanski list in v njem piše Ferdinand Buisson sledeče: Vojaški novinci, ki stopajo k polkom, se poprašajo, znajo li brati in pisati? A kaj dobe pri vojakihi, kjer vendar zdrave in močne fante potrdijo? 20 do 25 odstotkov nima niti pojna o črkah, ne zna brati in ne pisati, nad 50.000 vojakov so morali oprostiti vojaške službe in jih poslati v šole, katere so pri vojašnicah priredili, da jih vsaj za silo priuče branju in pisanju. In vendar je francoska ravna dežela, ljudje zelo skupaj žive, kjer so za šole zelo ugodna tla. Prej so verske družbe, posebno šolski bratje, skrbeli, da je ljudstvo dobilo vsaj prvotni poduk, a te so pregnali, ljudstvo pa pustili v nevednosti. Celó tako daleč so prišli, da so celo boljše šolske otroke postavili za učitelje otrokom, ker v kosarnah ni prostora, da bi jih najbolj potrebno naučili. — Razume se, da »Zarja« kaj takega ne bo pisala, ker s tem bi ravno pokazala, kako malo je mar sodrugom, kjer imajo večino in vlado, za nižje ljudstvo. Čez domačine znajo zabavljati, a svojih slabosti nočejo odkrivati,

J. Jörgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

»Prav lahko vse počaka,« je odgovoril Ronge in odmaknil popisane liste od sebe. »Delo, ki ga ravno sestavljam, ni tako težko, mislim postati pridigar krščanske pravičnosti pred svetom.«

Zdaj mu je začel pripovedovati svojo namero, pripovedovati vse ono, kar mu je Niels Wüg pravil, ko sta se bila po daljšem času novič sešla.

»Tudi jaz,« je rekel Wüg, »sem zadnje čase mnogo premišljeval o krščanskem socializmu. Dan za dnevom se bolj oddaljujem od onega zasebnega krščanstva, ki vsako krščansko misel omeji na vprašanje: »Kako pa na onem svetu?« Stara Cerkev je dobro poznala evangelij, a ne modernega izrodka, da bi napravila dušo posameznika za središče vsega, tako, da ljudje pozabijo, kaj so, da so udje celote in da se to, kar bo na onem svetu, začne in mora začeti že v sedanjem življenju.«

Ko je Niels Wüg govoril, je začutil Herman Ronge, da ga daleč nadkriljuje v mislih. Čutil je, kako globoka resnost in kako temeljito premišljevanje tiči v mladem duhovniku in sramoval se je, da hoče on sam pisati o tako težkih vprašanjih.

Za trenotek sta oba molčala. Niels Wüg je tiho sedel in ogledoval gole neokrašene stene; izraz njegovega obraza je bil nekoliko utrujen; krog ozkih ustenj je počivala 60letna poteza in podoben je bil človeku, ki bojuje hude duševne boje. Ronge se je popolnoma izgubil v svojih premišljevanjih in je opazoval ta strogi, katoliški — redovniški obraz, ki je tako jasno kazal znamenja obsodbe in trepetaje je mislil na ono grozno nerazrešeno skrivnost — božje odločitve. Bog je ustvaril posode, ki naj nosijo čast in posode sramote; ali on reši kogar hoče in pogubi kogar hoče? . . .

Končno je prekinil molk Niels Wüg.

»Pravzaprav prihajam kot odpotnik. Poznaš razmere in nevarnosti katoliških študentov, da ne bi zašli v nasprotna društva in se ne bi izgubili? Zdaj smo jih za silo združili — vsak četrt se sestajamo. Bodi tako prijazen, pridi enkrat k nam, da kaj lepega poveš. Snov si lahko izbereš popolnoma samostojno.«

Preej časa sta govorila o stvari in končno je Herman Ronge obljubil, da pride predavat.

»Navsezadnje jim lahko preberem kaj iz svoje knjige.«

»Zdaj ko pride pomlad, me moraš gotovo obiskati. Dobil sem službo prav kakor sem si jo želel — sredi delavskih kasarn.«

Ko je Niels Wüg odšel, se je Ronge vrnil k svojemu delu. Dobil je novo veselje in pogum, našel družbo, ki se strinja z njegovimi nazori in kjer se bo morda lahko naučil še veliko novega.

VI.

Herman Ronge je stopil na govorniški oder, nad katerim so bile zapisane besede iz mašnega obreda: »Kvišku srca«. Pred seboj je ugledal dvorano polno obrazov, ki so se mu bliščali nasproti in v eni sprednjih vrst je spoznal Niels Wiiga. Mladi duhovnik ni bil sam, sedel je poleg mlade deklice, ki mu je bila podobna kakor bi bila sestra.

Ronge se je nagnil malo naprej in pričel; izprva bolj tiho in malo bojazljivo a potem srčneje:

»Prvi začetek vsake postave je, da se obrnemo proti vzhodu in prosimo svetega Kristusa, da nam dodeli svoj mir.«

Tako, častite gospe in gospodje, se je glasil prvi zakon, po katerem je bila postala Norveška krščanska država. In naš sosednji, švedski zakon iz istega časa se glasi: »Vsak kristjan mora ve-

rovati v Kristusa — Boga, in ni Boga razven njega. Nihče ne sme darovati malikom — vsi naj spoštujejo Cerkev; k njej naj prihajajo živi in mrtvi, tisti ki se rode in ki umrjemo.«

S takimi besedami so se poslovili naši pradedje od poganstva, in krščanska postava je zavladala. »Novo postavo vam dam, je rekel Rešenik, in zato se je nekdanji imenoval evangelij »Novi zakon«.

Končane so bile človeške daritve, mesto njih so prejemale sužnji prostost. Povsod se je pokazalo, da je postalo krščanstvo tudi novo življenje, ne samo za posameznika, temveč tudi za družbo. Krščanstvo je prineslo miloščino, ki je najpopolnejša vseh dobrih del. Ta miloščina je bila trojna; najprej telesna: dati tistemu, ki je v potrebi; potem duhovna: sovražniku odpustiti; tretjič grešnike poboljševati in jih odvrčati od hudega k dobremu. Velika dobrota krščanstva posebno pri nas na severu je bila, da so se zidali mostovi, skrbelo za ceste in pota. Težka dela so prevzemali naši pradedje, da bi z njimi pomagali iz kraja trpljenja drugim in našli milosti zase. Povsod in vse je vodil plemeniti namen: »Dopasti Bogu«.

da bi se pristaši od njih ne odtegnili, kakor delajo to na Francoskem.

Idrija. Štev. 10. »Naše Moči« je prinesla kandidate za volitev v bratovsko skladnico. Volitev je sledeče izpadla: V Antonio čakalnici, v severovzhodni jami in v žgalnici je zmagala socialnodemokratska lista. Pri stavbenem oddelku je zmagala lista Strokovne zveze eraričnega rudnika. Da niso zmagale vse liste Strokovne zveze, (kajti zmagale so soc. dem. liste le z majhno večino), je vzrok, ker je mnogo naših volilcev doma ostalo. Da so pa naši volilci doma ostali, je krivda le vodstva Strokovne zveze, ker je ono samo kandidate nastavilo, mesto, da bi bilo sklicalo shod ter tam skupno z drugimi se posvetovalo; postavilo je za kandidate večinoma liberalce in socialne demokrate in nekaj takih, ki so jih že iz obeh nasprotnih strank izbacili. Zatorej so pa naši raje doma ostali, kakor pa šli za take v ogenj, ker je dosti naših odločnih mož, katerim je za blagor ubogega rudarja. Kadar bodo še kake volitve, bi svetovali Strokovni zvezi, naj skliče shod in naj se tam izbero kandidati iz naših mož, drugače bo Strokovna zveza še bolj pogorela. Rudar.

(Ta dopis smo objavili neizpremenjen, kakor smo ga dobili, in sicer iz vrst najboljših naših mož. Naš dopisnik ima popolnoma prav, ker graja, da se niso na shodu kandidati postavili, vsekako pa je veselo znamenje, ker je zmagala pri stavbnem oddelku lista Strokovne zveze. Veseli smo dosežene ga uspeha, ker rdeči ne bodo mogli več o svoji vsemogočnosti bahati in ker se socialnodemokratska idrijska trdnjava ruši. Upamo, da se pri bodočih volitvah sedanje hibe popravijo; glavno pa bodi našim sodelavcem v Idriji: Zrušimo rdečo trdnjavo! Op. ur.)

Križe pri Trziču. Skupina J. S. Z. bo imela na tiho nedeljo dne 9. marca svoj občni zbor, na katerem bo poročal odbor kako je delovala skupina v prvem svojem poslovnem letu, zato se vabijo vsi člani kakor tudi drugi delavci in prijatelji delavstva, da ga prav obilno obiščejo. Delavci in delavke! Oklenite se te organizacije, nikomur ne bo žal, ako se vpiše, da je to res, vprašajte tiste, ki so bili že deležni dobrot, ki jih skupina deli, ki so dobili že prav znatne podpore. Koliko pa je še tekstilnega delavstva v naši fari, ki ni nič organizirano, koliko pa tudi drugih. Ne poslušajte hujšakačev iz rdečega tabora, ki skrbje le za judovske žepe, delavca pa imajo samo na jeziku.

Zveza delodajalcev proti delavcem.

Delodajalci imajo mnogo svojih organizacij, v katerih se z vso odločnostjo bojujejo za svoje koristi. Za nje plačujejo jako velike vsote. Vsaka teh organizacij ima urejeno posebno tajništvo, v katerem je po več dobro plačanih uradnikov. Kako nespametno se sliši, če delodajalci zabavljajo proti temu, da si tudi delavske organizacije postavljajo posebne tajnike. Da bi pa delodajalci temložje odbijali delavske zahteve, zlasti v državni zbornici, so si ustanovili tajništvo vseh delodajalskih organizacij na Dunaju (III. Schwarzenbergerplatz 4, Industriehaus). V tem tajništvu zbirajo vse predloge, ki se stavijo v državni zbornici delavstvu v korist in zbirajo po posameznih organizacijah delodajalcev podatke proti njim. Obenem vplivajo na časopisje, da v njihovem smislu prinaša sestavke in članke. Sami pa tudi izdajajo cele knjige, v katerih pobijajo delavske zahteve. Najbolj čudna reč pri tem je ta-le:

Na videz napadajo predvsem soc. demokrate in njihove predloge. Napadali so pa ravno tisti ljudje, ki so s svojimi glasovi pri volitvah pomagali demokratu v tolikem številu v državno zbornico. To je naravnost smešno in človeku se skoraj zdi, ko premišluje, da je vsa reč med soc. demokraskimi voditelji in voditelji delodajalcev dogovorjena. Soc. demokrati vlagajo v državnem zboru razne predloge, s katerimi bobnajo med delavci češ, poglejte kako skrbimo za vas, Njihovi politični zavezniki pa na drugi strani skrbje, da iz teh predlogov ne ostane drugega nego kup papirja. Blamiran je torej nazadnje le ubogi delavec. Obenem je pa jasno, da se delavstvu prijazne postavbe ne morejo uspešno zahtevati nego samo od poslancev, ki so popolnoma svobodni in neodvisni, ki niso navezani na kapitalistične mogočnike in njihovo politično in denarno pomoč, pa tudi ne odvisni od soc. demokraskih voditeljev. Mimogrede naj omenjamo, da se zveza delodajalcev zadnji čas, kar smo že povedali v svojem listu, s posebno vneto poteguje zato, da bi se posebne postavbe sklenile proti stav-

kam. Slovensko delavstvo naj odpre oči. Vsak zavedni delavec, kdor zasleduje politiko, bo sam prišel do prepričanja, da je za uspešno obrambo njegovih pravic edino zanj primerno mesto v naši organizaciji.

Pravnik.

Lastnik obrta je dolžan skrbeti za pripraven lokal, da je odložena obleka zavarovana proti tatvini, poškodbi ali pokvarjenju. Tožnik je delal z več drugimi delavci pri neki stavbi. Delavcem je bila odkazana na treh straneh zaprta in na eni strani odprta šupa za prostor, kamor naj spravljajo odloženo obleko. Zraven tega prostora se je nahajala stavbena pisarna, ki je imela na odprto stran šupe okno, v strani proti šupi pa vrata, ki se zaklepajo. Dne 1. septembra je tožnik spravil v šupo par črevljev, katere je pred kratkim kupil za 18 K 80 vin. Ob 3. uri popoldne jih je bilo še videti v šupi, ob 5. uri pa nič več. Po mnenju tožnika so bili med 3. in 5. uro ukradeni, kar je bilo prav lahko mogoče, ker je bil vhod iz ceste v šupo popolnoma neoviran in so se takrat tuji delavci okoli stavbe klatili. Radi tega, ker je bil za shrambo obleke določen odprt lokal in pa, ker je večkrat opozoril polirja, da dotični prostor ni primeren za shranjevanje obleke, zahteva tožitelj povrnitev škode na ukradenih črevljih v znesku po 18 kron 80 vin. Toženec predlaga zavrnitev tožbe, češ, da, ako tudi ni izključeno, da pridejo tuji ljudje v šupo, je to vendar zelo malo verjetno, ker se je on vedno nahajal v bližini stavbe v pisarni, sicer pa, da ni njegova dolžnost skrbeti za pripraven prostor, koder naj delavci hranijo obleko. Tožnik bi bil, ako bi bil hotel, lahko shranil svoje obuvalo v pisarni, kakor so nekateri drugi delavci storili. Toženec ne trdi, da bi bil kedaj svetoval ali odkazal tožitelju, da naj shranjuje obleko in obuvalo v pisarni. Obrtno sodišče je iz sledečih razlogov priznalo tožniku zahtevano odškodnino v znesku po 18 K 80 vin. V § 74. obrtnega reda se sicer omenja samo take naprave, ki jih mora podjetnik postaviti in vzdrževati, katere služijo varstvu življenja, zdravja in npravnosti. Skrb za svoje delavce pa zahteva tudi še druge naprave, ki so neposredna posledica splošne dolžnosti, izvirajoče iz delavske pogodbe, da mora delodajalec skrbeti za svoje uslužbence. Tako je pri obrtnih, pri katerih se morajo delavci pred delom in po delu preobleči, dolžnost dotičnega obrtnika, da poskrbi za dotično primerno shrambo za odloženo obleko, tako da je slednja varna pred poškodbo, pokvarjenjem in tatvino. Tako določuje že ministerialna odredba z dne 23. novembra 1905, drž. zak. št. 176 v § 101. (obramba obleke.) Te obveznosti pa toženec ni splošnil, ker se omenjena šupa ni dala zaklepiti in je bil dohod vanjo, kakor toženec sam priznava, iz ceste tujim osebam mogoč. Na stvari ne izpremeni prav nič okolnost, da se nahaja shramba ravno nasproti stavbi, kajti toženec niti sam ne trdi, da bi bil kateremu delavcu izročil varstvo čez odloženo obleko, toženec sam pa med delom gotovo ni mogel povrh še na obleko paziti. Tudi okolnost je brez pomena, da so nekateri delavci shranjevali obleko v pisarni. Kajti ta lokal se tožniku ni odkazal in se mu ni nikdar na prosto voljo dalo, da spravi obleko v šupo ali v pisarno. Vsled tega zadene toženca krivda na izgubo črevljev. Ker toženec visokosti škode ni oporekal, je bilo tožnikovu zahtevku v celem obsegu ugoditi.

Podjetniško stanovanje za delavstvo.

V času ko primanjkuje po mestih in industrijalnih krajih manjših, delavstvu primernih stanovanj, je samoposebi pohvalno, ako podjetniki grade delavska stanovanja. Ne smemo pa misliti, da se dobi veliko podjetnikov, ki bi taka stanovanja zidali iz ljubezni do delavstva. Nagib zato je njihov lastna dejanska potreba, ker ako ljudje nimajo kje stanovati, tudi delati ne morejo. Jasno je torej, da v prvi vrsti podjetnik pri stavbi delavskih stanovanj gleda na lastno korist. To opažamo posebno lahko ob času delavskih stavk. Tedaj podjetnik skuša stavkujoče delavce, kolikor najpreje mogoče vreči iz stanovanj, ne glede na običajno odpovedno dobo. V tem oziru so osobito oženjeni delavci veliko bolj navezani na podjetnika kot drugi in vsled tega tudi bolj odvisni. Vzrok temu je, da delavec sploh nima navadno nobene pogodbe niti za delo in ne za stanovanje, ki je v zvezi z delom. Tako podjetniško stanovanje za delavca se navadno smatra kot del

plače, ki jo dobiva delavec. Torej ima delavec po tem načelu do stanovanja le toliko časa pravico, dokler dobiva plačo. Na to stališče se postavlja danes tudi obrtno razsodišče, ali opravdano ali ne, to je vprašanje, ker so mnenja različna. Po našem mnenju se ima smatrati vsako podjetniško delavsko stanovanje kot najeto stanovanje, od katerega se plačuje najemnina in naj bode tudi v obliki naravnostnega zaslužka. Stanovanje ni zastoj, vsled tega tudi ne kaka pritiskina zaslužka, ako to ni posebno pogojeno. Kakor so taka stanovanja na eni strani za delavstvo nekaka dobrota, pa so na drugi zopet zelo nevarna, ker je delavec vsled tega preodvisen. Tudi sigurnosti ni nobene. Ako zgubi delavec in kateregakoli razloga ali vzroka delo, zgubi tudi stanovanje, katero mora ob izstopu iz dela zapustiti. To je dostikrat zelo hudo, ker stanovanj navadno ni na razpolago. Vsled teh nedostatkov je potrebno, da se zakonito določi odpovedni rok za podjetniška delavska stanovanja. Tak rok bi moral biti v vseh slučajih isti, kot je krajevno določen za vsa druga stanovanja.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Tobačni delavci! Tobalne delavke!

Pri volitvah v bolniški odbor, ki bodo te dni, volite le tiste kandidate in kandidatkinje, ki Vam jih priporočajo naše organizacije in oddajte tiste glasovnice, ki ste jih prej, ko volite, pokazali zaupnikom in zaupnicam naše organizacije. Gre za to, da pokažemo in doženeemo svojo moč v ljubljanski tobačni tvornici!

Krajna skupina Ljubljana Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Podporno društvo delavcev in delavk ljubljanske tobačne tvornice.

Skupina J. S. Z. delavstva ljubljanske tobačne tvornice.

× × ×

Zvezina obvestila.

Blagajniško poročilo za IV. četrtletje leta 1912.

Dohodki:

74.565 tedenskih doneskov po 30 vin.	K 22.369-50
1 tedenski prispevek po 24 vin.	— 24
500 Zvezinih prispevkov po 2 vin.	10-—
124 vpisnin po 40 vin.	49-60
5 pristojbin za knjižice po 20 vin.	1-—
Obresti	90-—
Koledar	542-70
Brošure	18-30
Strokovna glasila	25-30
Strokovna komisija	48-—
Povračila krajnih skupin	22-26
Dobro krajnih skupin	10-57
Napačna vknjižba	65-—
Razno	2-50

Vsota . . . K 23.254-87

Saldo 30. septembra . . . 32.379-29

K 55.634-16

Izdatki:

Bolniške podpore	K 9.493-64
Podpore porodnicam	1.455-—
Pogrebne podpore	80-—
Podpore ob orožnih vajah	58-68
Pravno varstvo	111-09
Procenti krajnim skupinam	2.236-97
Agitacija	483-17
Plače in remuneracije	1.78-—
Strokovna glasila	3.628-73
Tiskovine	22-30
Pisarniški izdatki	428-15
Knjige in časopisi	26-19
Bolniška blagajna in zavarovanje	216-80
Poučni tečaj	100-—
Delegacije itd.	227-40
Koledar	5-03
Strokovna komisija	334-53
Zaostanki krajnim skupinam	6-49
Povračila krajnim skupinam	7-71
Rezervnemu zakladu	112-53
Razno	43-10

Vsota . . . K 10.901-84

Saldo 30. decembra 1912. . . 34.732-35

K 55.634-16

× × ×

STAVNA IN STANOVANJSKA ZADRUGA AVSTRIJSKEGA TOBAČNEGA DELAVSTVA, REGISTROVANA ZADRUGA Z OMEJENIM POROŠTVOM NA DUNAJU.

V zmislu § 13 združenih pravil sklicuje načelstvo v četrtek 20. februarja 1912

II. redno glavno skupščino

Čas: ob 7. uri zvečer. — Kraj: H. Spieszova gostilna, XVI. Thaliastrasse št. 103.

Spored:

1. Poročilo načelstva za leto 1912.
 2. Poročilo nadzorstva.
 3. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
 4. Volitev dveh članov v načelstvo in v nadzorstvo.
 5. Izprememba pravil.
- Načelstvo predlaga, da naj se pravila takole izpremene:
- § 1. naj se v bodoče glasi:

Tvrdba, sedež in in namen podjetja.

§ 1. Pod tvrdko: »Stavbna in stanovanjska zadruga avstrijskega tobačnega delavstva, registrovana zadruga z omejenim poroštvom na Dunaju«, se ustanovi v zmislopostave z dne 9. aprila 1873, drž. zak. št. 70 s sedežem na Dunaju.

Zadruga namerava članom, ki pripadajo manj premožnim slojem, preskrbeti:

a) cenena stanovanja ter male delavnice z zgradbo ali z nakupom stanovanjskih hiš s stanovanji in male delavnice v zmislu postave z dne 22. decembra 1910, drž. zak. št. 242 in v zvezi z njo izdelanega statuta; navedene objekte daje tudi v najem svojim članom, dobavi tudi stanovanjske hiše z družinskimi stanovanji in z malimi delavnicami.

b) članom poizkuša omogočiti lastne hiše, ki jih ali zgradi ali pa nakupi (brez ali z malimi delavnicami) v zmislu postave z dne 22. decembra 1910, drž. zak. št. 242, in v zvezi z njo izdelanega statuta in se prodajo članom; sprejemajo se tudi hranilne vloge na tekoči račun od tistih članov, ki hočejo hišo kupiti. (Nakup lastnih hiš.)

c) zgradi domove neoženjencem v zmislu postave z dne 22. decembra 1910 v zvezi s to postavo izdanim statutom.

§ 11. al. 2 naj se po besedi »komisija« dostavi:

... nadalje pri prenašanju posebnih funkcij, ki presegajo okvir obveznosti posameznim članom načelstva in pri določitvi odškodnine.

§ 20. slovi v novem besedilu: **Zgradba ali nakup hiše, ki se pripravi za stanovanje in male delavnice članom in ki se prodajo članom.**

§ 20.

Po »Državnem stanovanjskem zakladu za mala stanovanja« dovoljeno ali zajamčeno posojilo se mora svojemu namenu odkazati.

Nakupljena poslopja in stanovanja naj se v dobrem stanju ohranijo.

Nakupljena poslopja se morajo v obsegu popolne vrednosti zavarovati glede na požare pri kaki v državi pripušeni zavarovalnici.

Med časom posojilne pomoči iz »Državnega zaklada za mala stanovanja« (če se zagotovi oziroma dovoli posojilo ali jamstvo za najetje posojila drugod, dokler se popolnoma ne pokrije dovoljeno, oziroma zajamčeno posojilo) se zadruga podvrže nadzorstvu c. kr. ministrstva javnih del v zmislu statuta, ki se je izdal k postavi o stanovanjskem zakladu dne 22. decembra 1910, drž. zak. št. 242.

Dokler se ne pokrije po »Državnem malostanovanjskem zakladu« dovoljeno ali zajamčeno posojilo, toliko časa se smejo najeti zemljiškoknjižna posojila le z dovoljenjem ministrstva javnih del.

Kar tiče ugodnosti po postavah dne 28. decembra 1911, drž. zak. št. 242 in 243, glede na davčne olajšave za nove stavbe, prizidke, nazidke in prezidave v splošnem in za malostanovanjske stavbe osobito z ozirom na davčne in pristojbinske olajšave za splošno koristne stavbinske zveze, je zadruga podvržena nadzorstvu po c. kr. ministrstvu javnih del v zmislu ministrskega odloka z dne 9. februarja 1912, drž. zak. št. 30.

Dosedanji § 02 se označi kot § 21 in naj slove:

Oddaja in odpoved stanovanj, malih delavnic in hiš.

§ 21.

Posameznim članom se sme dati v najem le eno stanovanje in le ena delavnica.

Delavnica se da v najem le lastniku stanovanja dotične hiše.

Stanarine se določijo tako, da se varujejo tako rentabiliteta kakor tudi splošno koristen značaj najetega objekta in jih mora kakor tudi izpremembe potrditi c. kr. ministrstvo javnih del.

Lastniku se stanovanje, oziroma delavnica, dokler izvršuje svoje obveznosti glede na najemninsko pogodbo ali če se ne pokažejo tehtni razlogi, ne sme odpovedati.

Načelstvo in nadzorstvo določata stanarinski red, ki naj ga občni zbor odobri.

Dosedanji § 21. popolnoma odpade. § 22. slovi:

Domovi neoženjencev:

§ 22.

V posameznem stanovanjskem prostoru sme stanovati le ena in največ tri osebe.

Na vsakega stanovalca mora vsaj 12 kubičnih metrov odpasti.

Posamezne osebe različnega spola smejo stanovati le v popolnoma ločenih oddelkih.

§ 23. naj se glasi:

§ 23.

Lastne hiše se smejo prodati le fizičnim osebam. Več kakor eno hišo ne sme nihče imeti. Zadruga imej pravico, da sme hišo vsaj za 10 let nazaj kupiti. Brez dovoljenja c. kr. ministrstva javnih del se ne sme v teh hišah ustanoviti gostilna ali žganjarna.

To so bistvenejši predlogi glede na izpremembo pravil.

× × ×

Upamo, da prične prekristna stavbna zadruga tudi v Ljubljani kmalu poslovati. Tisti delavci in delavke iz ljubljanske tobačne tovarnice, ki bi za drugi želeli pristopiti, naj to javijo zapisničarici Krajne skupine Ljubljana Avstrijske kršč. tobačne delavske zveze Mariji Blejec, da njih imena centrali naznani. Če se zadostno število članov prihlasi, se pravila poslovanja in prične zadruga tudi v Ljubljani poslovati. Tozadevno opozarjamo na članke, ki smo jih lani v »Glasniku« objavili.

Železničar.

»Alland in »Horgas«. Jetika danes izmed vseh bolnišnih zahteva največ žrtev in vsi pripomočki medicinskih ved je ne morejo zatreči. Toda mnogokrat je mogoče človeka, ki je začel bolehati na pljučih, se rešiti, seveda je pa neobhodno potrebno, da se dočimnik natanko ravna po tozadevnih zdravniških navodilih. In to je doma skoraj nemogoče, pri revnih ljudeh pa naravnost izključeno. Bolniška blagajna južne železnice se je s to zahtevo, da mora jetični bolnik imeti posebno stanovanje, hrano, snago, zrak in red sprizanja in zato pošilja uslužbenca, pri katerih je še upanje, da ozdravijo, v zavode za jetične »Alland« pri Dunaju in »Horgas« pri Gradcu. Navadno ostanejo bolniki tam tri ali pa tudi štiri mesece in bolniška blagajna poravnava vses stroške. Kakor je ta čin bolniške blagajne vse hvale vreden, tako pa se mora grajati mnogokrat malomarnost članov. Ako že ne morejo več nikamor in je vsaka pomoč prepozna, potem se pa spomnijo na bolniško blagajno in ji napravljajo prav nepotrebne stroške. Priporočamo torej južnozelezničarjem, ki zbole na pljučih, da se za oddajo v enega izmed imenovanih zavodov pra-

vočasno pobrigajo. Vložiti je je treba prošnjo na bolniško blagajno za plačilo stroškov v zavodu in obenem tudi prošnjo na predstojno ravnateljstvo za tri- ali štirimesečni dopust. — R.

»Živiljenjska doba« ameriških tovornih voz. Nek ameriški list pri naša statistiko železniških tovornih voz. Po tej statistiki se razbije 42 procentov vseh voz in le 58 procentov je tako srečnih, da dočakajo sive starosti, ko jih vzamejo iz prometa, ter jih postavijo na kak stranski tir, kjer sanjajo o lepi preteklosti, ko so hodili križem širnega sveta. Navadno vzdrži tovorni voz, ako mu je sreča mila in ga prej ne razbijejo, okrog deset let, preden ga pošljejo v zasluženi pokoj; 12 ali več let stari vozovi so že redki. Najstarejši znani voz je dočakal celo 21 let in ga je pensilvanska železnica lansko leto odstavila iz službe. V Ameriki tovornih voz že skoraj nič več ne popravljajo. Kadar je voz tako zdelan, da bi bilo treba kakkega večjega popravila, ga raje zavržejo, ker bi popravilo ravno toliko stalo, kot stane nov voz.

Okno v svet.

Zbornica Združenih držav je sprejela nov zakon za priseljence, po katerem mora znati vsak priseljenec vsaj svoj materni jezik pisati in brati. Izvzete so žene, vdove in samice. Priseljenski davek je zvišan na pet dolarjev.

Davek na vžgalice bo znašal 25 pri škatljici, to se pravi, da bodo še enkrat dražje, kot so sedaj. Obdačili pa bodo tudi razne aparate, ki služijo za prižiganje mesto vžgalic. Davka na vžgalice bodo zopet plačali največ priprosti ljudje, ker je teh največ in pa ker rabijo tudi razmeroma največ vžgalic, dočim imajo bogatini največ električno razsvetlavo, kjer ne rabijo vžgalic.

Prusko naučno ministrstvo je izdalo na provincialne šolske zbornice oglas, ki ima namen opozoriti učiteljsvo na slabo berilo in jih vspodbujati, da bi odvrčali mladino od slabih knjig. Tudi pri nas bi bilo treba posvetiti temu nekoliko več pozornosti. Kjer vidimo skvarjeno mladino, lahko z gotovostjo trdimo, da je tam razširjeno slabo čtivo.

Pridobivanje zlata v Transvalu je v zadnjih letih mogočno narastlo. Že leta 1911 je znašala vrednost pridobljenega zlata 35 milijonov funtov šterlin-

gov, pa se je lansko leto še dvignilo. Uslužbenih je bilo pri tem 186.881 delavcev po večini domačinov. V teh rudnikih je bilo v dveh letih ubitih 1949 oseb. Ako omenimo, da je to v odstotkih skoro trikrat toliko, kakor se jih ponesreči v nemških premogovnikih, potem si lahko mislimo, kako neusmiljeno in neprevidno ravnaajo z svojimi delavci.

552.556 oseb je bilo obsojenih leta 1911 v Nemčiji, med temi 50.838 mladolletnih. Skupno število je naraslo od prejšnjega leta za 2100. Najbolj je naskočilo število prestopkov zoper zakon proti živalskim nalezljivim boleznim.

V Kostnici (Konstanz) sta dva zdravnika nekega bolnika z rentgenovimi žarki težko poškodovala, ko sta mu hotela potegniti iz hrbta nek tuj predmet. Deželno sodišče ju je obsodilo na 10.000 K odškodnine, radi bolečin, ki jih je pretrpel bolnik.

Izdajatelj in odgovorni urednik Miha Moškore
Tisk Katoliške Tiskarne.

Tovarne za asbestskrilj »ZENIT«
družba z om. zav. Mor. Žumberk
dobavljajo najboljši in najcenejši
krousni material

Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

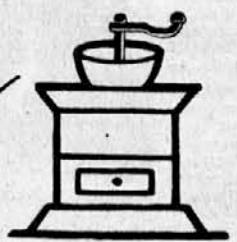
Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven
spadajočih potrebščin.
F. Meršol Ljubljana
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezenin, čipk, rokavio,
nogavio, otroške obleke in perila, pasov,
predpasnikov, žepnih roboev, ovratnikov,
zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predi skanje in vezenje monogramov in
vsa vrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) Ljubljana
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

*Pravi: Franck's kavnim mlinčkom
najbolji pridatek za kavo!*

sl ba y 2806, 1:11146

Tovarniška znamka.

— 28 —

— 25 —

javitvi obrtni oblasti, oziroma dobiti pred pričetkom poslovanja morda zahtevano koncesijo; d) morajo nastaviti sposobnega zastopnika (poslovodjo) ali zakupnika. Nikakor torej ne zadostuje, da bi društvo le izposlovalo, da mu društvena oblast odobri pravila, v katerih je izražen namen baviti se z obrtnijo, ker s tem društvena oblast samo izjavi, da se sme osnovati društvo za doseganje v pravih navedenih namenov. Po odobrenju pravil si mora društvo preiskrbeti še obrtno pravico bodisi potom prijave, bodisi potom koncesije, kakor je pač predpisano za dotične obrte. (Prim. odlok min. za notranje stvari, dne 4. oktobra 1888., št. 215.905 in rzsodbo uprav. sod. dne 25. novembra 1910, št. 12.043.)

Druška društva so izključena od vsakega podjetja, ki meri na dobiček, torej tudi od obrtovanja.

Če se samo več oseb združi z namenom, da bi se skupno bavile z obrtnijo, ne nastane pravna oseba v smislu § 3. o. r., in zato mora vsak udeleženez dokazati za dotični obrt potrebne zakonite lastnosti. (Rzsodba min. za notr. stvari l. 1886., št. 2128.)

V enakem smislu je rzsodilo upravno sodišče (20. februarja 1908, št. 1750): »Po §§ 2. in 3. obrtnega reda se morejo z obrtovanjem baviti samo posamezne žive (fizične) ali pravne (juristične) osebe, katere zadnje pa morejo obrt izvrševati samo po primernem namestniku (poslovodji) ali zakupniku. V prvem slučaju ni izpolnjen zakoniti pogoj, ako se izda obrtni list za izvrševanje kakkega rokodelskega obrta ne eni ali več določenim posameznim osebam, ampak kaki neprotokolirani tvrdki, ki po lastnih podatkih tvori pridobitno družbo v smislu 27. poglavja drugega dela splošnega državlanskega zakonika. Taki družbi izdan obrtni list je neveljaven.

Javna trgovinska družba se smatra za pravno osebo v smislu § 3. o. r. (Min. za notr. stvari l. 1893, št. 22.808.) Zato se dokaz osebnosti sposobnosti ne more zahtevati od vsakega družbenika, ampak samo od namestnika (poslovodje), oziroma od zakupnika. — Pri trgovinskih obrtih, s katerimi se pečajo javne trgovinske družbe, so le-te lastnice obrta, ne posamezni družbeniki. (Upr. sod., 23. apr. 1892., št. 1316.)

Akcijske družbe so društva in morejo kot taka baviti se z obrtovanjem le v toliko, v kolikor so do obrtovanja upravičena po svojih pravilih. (Upr. sod. 30. dec. 1908, št. 12.754.)

V pravih izražen namen, izvrševati določen koncesioniran obrt, še ne daje pravice do podelitve dotične koncesije; obrt se sme izvrševati šele, ko se je koncesija podelila. (Upr. sod. 4. novembra 1892, št. 3290.)

se je vložil priziv, in samo za dotično podjetje, katerega uvrstitev med eno ali drugo vrsto obrtnije je bila negotova. (Ukaz trg. min. z dne 8. okt. 1885., št. 21.477.)

II. Poglavje.

2. Pogoji samostojnega uradovanja.

§ 2.

Samoupravičenost.

Za samostojno obrtovanje kakkega obrta se praviloma zahteva, da je podjetnik upravičen sam oskrbovati svojo imovino.

Na račun oseb, katerim ni priznana svobodno oskrbovanje svoje imovine, se morejo obrti obratovati samo s pritrditvijo njih zakonitih zastopnikov in pristojnega sodišča po sposobnem namestniku (poslovodji) ali zaupniku (§ 55.).

Spol ne dela različka glede pripusta k obrtovanju.

Načeloma je vsakdo upravičen, da se sme pečati s kakim obrtom, oziroma da dobi zato potrebno obrtno pravico, ako ni proti njemu kakkega zakonitega zadržka, vsled katerega se mu odreka imenovana pravica.

Zakon zahteva v prvi vrsti od vsakogar, ki se hoče baviti z obrtnijo, samoupravičenost, to je pravico, da sme dotičnik po svoji volji gospodariti s svojim premoženjem. Zaradi pomanjkanja samoupravičenosti se ne morejo pečati z obrtnijo:

1. Mladolletniki, to je osebe, ki še niso dopolnile svojega 24. leta in se še nahajajo v očetovski, oziroma v varuški oblasti. Le-ti ne morejo svobodno razpolagati s svojo imovino in zaradi tega ne morejo biti obrtniki, razun ako se ta zadržek na sledeča načina ne odpravi:

Po § 252. splošnega državlanskega zakonika sme namreč varuška sodnija, vprašavši za svet varuha in tudi bližnje sorodnike, mladolletnika razglasiti za polnoletnega, če je izpolnil 20 let. Na drug način se odpravi omenjeni zadržek s tem, da oblastvo dovoli mladolletniku pečati se s kakim opraviлом ali obrtom, kajti na ta način mu je podelilo pravico polnoletnosti.

Ker postane mladolletnik polnoleten, ako se pripusti k samostojnemu obrtovanju, dolžne so sodnije, da v interesu mladolletnikov in varovancev in v zabrambo škodljivih posledic v takih slučajih s posebno previdnostjo postopajo ob podeljevanju privoljenja

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblek za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta št. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, s klenico 20 v.
Kapi ce za želodec, izvrstno, krepi o in slasti do
jed pospešujoč, sre stvo, steklenica 40 v.
Ka ljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, škati ca 50 v.
Bibje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Saucilaj kolodij, za odstranitev ku jih oces in trde
k 2, steklenica 70 v.
„Sladin“ za otroke, škati ca 60 v.
Tinktura za želodec, o vajuino in želodec krepišo
sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotcev sok, izvrstni pripomoček proti kašlju, ste-
klenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani,
Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in
šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakaa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto
moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in
Moč! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem
otrok zredil s sladnim čajem. O avne zaloge na Dunaju: le-
karne Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse št. 109,
Zdravje! Josefstädterstrasse št. 25, Radetzkyplatz št. 4.
V Gradcu: Sauerstrasse št. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih tvrdk
Trnkóczyjevih, istotako ugodne soube zaupanja vredn h oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepišo sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Hawre v
New-York

francoska prek-
morska družba.

Veljavne vozne liste (šikarte) za franco-ko linijo iz
Hawre v New-York in listke za ovratak iz Amerike
v staro domovino, po najnižji cen!

in brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetijske posojilnice“

ED. ŠMARD

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
Avgust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
štedilna ognjišča
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih cen-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavnica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta št. 6

pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter
jih obrestuje po

4 ³/₄ %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4.50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da
bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalažanje po
pošti so poštno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik;
Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik,
podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,
posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljub-
ljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in
obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in
blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar
in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana
Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne
mornarice, c. kr. domobranec itd.

Največji optični zavod.

Prvi spe-
cialist za
očala in
šipalnice,
narejene
strogo
natan-
čno po
naročilu
in zdravni-
ških pred-
pisih. —
Nadalje
priporo-
čam svo-
ji velik
izbiro
strokov-
njaško pravilno izdelanih toploterov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Bush,
Goerz itd. — Va popravila izvršujem v s oji lastni
po najnovšem sistemu z električnim obratom urejeni delav-
nici in je ogled iste mojim cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen.
Bogata zaloga najboljših ur, zlatine in srebrnine. Zahtevajte cenik.

kot varuška ali skrbniška oblast in da osobito mladoletnikom pred
dovršenim dvajsetim letom dajejo tako dovoljenje le po skrbnem
preudarku glede njihovih primernih lastnosti in le v ozira vred-
nih slučajih. (Odlok pravosodn. ministrstva z dne 19. marca 1860,
št. 2712).

Razločevati pa je treba pri tem sledeče: Če sodnija mlado-
telnika razglasi za polnoletnega, zadobi le-ta vse pravice polnolet-
nosti. Če mu pa le politično oblastvo podeli obrtno pravico, ne da
bi za to dobilo privoljenje varuške oblasti, tedaj postane samosto-
jen le v zadevah svojega obrta. (Razsodba najviš. sod., 2. septembra
1879, št. 9774.)

Ako je mladoletnik na ta način postal polnoleten, postal je
sam svoj in zato se sme sam brez namestnika baviti z obrtom.

2. Tiste osebe, katere imajo take duševne ali teles-
ne napake, da vkljub polnoletnosti ostanejo v očetovski ali varu-
ški oblasti, oziroma pod kuratelo. Sem spadajo n. pr. oni, ki so
slabega uma ali zmešane pameti, pa tudi mutci; toda le-ti zadnji
samo takrat, če so poleg tega še slaboumni in morajo tudi po 24.
letu ostati pod kuratelo; sicer so pa popolnoma samostojni.

Za pravilj vci, to je tisti, katere je sodišče javno razglasilo
kot take, jih postavilo pod kuratelo in jim vzelo pravico samo-
stojno gospodariti s svojim premoženjem.

4. Izključene so tudi osebe, katerih premoženje je prišlo v
konkurz, in sicer so izključene za toliko časa, kolikor časa traja
konkurz. Vendar pa se sme obrt izvrševati med konkurzno obrav-
navo na račun konkurzne mase. Glej tudi § 5. o. r.

Osebe, našteje zgoraj v točkah 1 do 4, torej ne smejo samo-
stojno baviti se s kakim obrtom. Pač pa se sme obrt izvrševati na
njihov račun, če to dovoli njihov zakoniti zastopnik (oče, varuh,
kurator) in pristojno varuško sodišče. Zakon zahteva, da se v takih
slučajih na stavi v obrtu sposoben namestnik (delov dja, poslo-
vodja), oziroma da se da obrt v zakup. Od namestnika ali zakup-
nika se tirja, da mora imeti vse one zakonite lastnosti, katere zah-
teva zakon za samostojno izvrševanje obrta (§§ 55. o. r.). To velja
za vse obrte, pri koncesioniranih obrtih pa mora namestnik, ozi-
roma zastopnik poleg tega še dokazati vse še posebej zahtevane
potrebnosti, katere hoče imeti zakon za dopuščene obrte. Glej tudi
§ 23. o. r.

Če se je nastavil namestnik, ali če se je dal obrt v zakup, mora
se to svobodnih in rokodelskih obrth naznaniti obrtnemu
oblastvu; pri dopuščanih je zraven tega še potrebno, da tudi obrtno
oblastvo pritrdi taki izpremmbi.

Razlika spola nima nobenega vpliva na pripustitev k obr-
tovanju. Le nekatere stavbinsko - obrtne koncesije se podeljujejo
samo moškim osebam. Vendar pa po členu 7. trgovinskega zakona
ne sme zakonska žena brez dovoljenja svojega moža baviti se s trgo-
vino. Kot privoljenje velja, če žena trguje z vednostjo in brez ugo-
vora moža. Po § 6. uvedbenega zakona za trgovinski zakon lahko
dovoljenje moža nadomesti sodniški izrek, če se po uradni obrav-
navi izkaže, da vsled ženinega trgovanja moževe pravice niso izpo-
stavljene nevarnosti.

§ 3.

Pravne osebe in družbe.

Pravne osebe se smejo po enakih pogojih kakor posamezen
človek baviti z obrtom, nastavit pa morajo sposobnega namestnika
(poslovodjo) ali zakupnika (§ 55.).

Društva pa smejo izvrševati obrte le v toliko, kolikor so do
tega upravičena po društvenih pravilih.

Družbam, ki so dolžne, da dajo protokolovati firmo, more
obrotno oblastvo izdati obrtni list, oziroma podeliti koncesijo tudi
brez dokaza, da se je protokolovanje izvršilo, ako je le sicer ne-
dvomno izkazano, da se je družba ustanovila. Pač pa je v vseh
slučajih predpisati primerno dobo, v kateri naj se naknadno do-
kaže, da se je protokolovanje izvršilo in ako ta doba poteče, ne da
bi se bilo to zgodilo, naj se odvzame obrtni list ali koncesijski od-
lok, ker je neveljaven.

Pravic v pravnem življenju ne uživajo samo poedine, žive
osebe, ampak tudi t. zv. pravne (juristične) osebe. Za pravno osebo
je smatrati vse, kar more razven posameznika še imeti pravice,
tedaj družbe in društva različnih vrst, nekatere zavode (sirotišnice
i. dr.) in ustanove, zlasti pa državo, deželo in občino.

Prejšnji paragraf pa se ne sme umeti tako, da imajo vsled
tega vse pravne osebe pravico baviti se z obrtnijo. Smisel zakona
je, da v tem oziru ni obrtno - pravnih zadržkov sploh, namreč ta-
kih zadržkov, da bi zakon pravne osebe splošno izključeval od
obrtovanja. Pri društvih je treba zlasti razločevati, če so ustanov-
ljena na podlagi cesarskega patenta z dne 26. novembra 1852.,
(drž. zak. št. 253) ali na podlagi društvenega zakona z dne 15. nov.
1867. (drž. zak. št. 134.)

Samo društva prve vrste se smejo baviti z obrtovanjem, seve-
da pod zakonitimi pogoji, ki so sledeči: a) v društvenih pravilih
mora biti označen namen, s kakimi posli se namerava društvo
baviti; b) društvena pravila morajo biti odobrena od društvene
oblasti; c) društvo mora kakor vsak obrtnik nameravani obrt pri-